

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

[Vår dato: 1.7.2013

[Vår ref.: KA 12196

[Deres dato: 11.03.13

[Deres ref.: 13/1010

[Saksbehandler: Oddbjørn Sørmoen

Høring – NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014

Vi viser til departementets høringsnotat av 11. mars 2013 vedr. NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014.

KA Kirkelig arbeidsgiver og interesseorganisasjon har alle kirkelige fellesråd, dvs. alle kirkeiere, i Den norske kirke som medlemmer. KA arbeider med et bredt spekter av utfordringer innen kirkelig arbeidsliv og kirkelig virksomhet. Dette innebærer blant annet tarifforhandlinger, rådgivning innen lønns- og personalspørsmål, forvaltning av kirkebygg, drift av kirkegård, og utvikling av diakoni, undervisning og kirkemusikk.

Vår uttalelser hovedpunkter:

1. Utredningens omtale av kirken og dens historiske betydning som kulturbærer er positiv og viktig. Kirkens betydning i vår tid innen kulturfeltet blir imidlertid i svært liten grad berørt.
2. Ansvar for de kirkelige kulturminnene er fordelt på for mange departementer og etater, og dette bidrar til ansvarspulverisering og lite helhetlig kulturminnepolitikk. Dette rammer ikke minst kirkebyggene. En overføring av kulturminnevernet til Kulturdepartementet vil være en stor fordel for de kirkelige kulturminnene.
3. Vi etterlyser en bredere omtale og en kvantifisering av aktivt kirkelig kulturarbeid i dag.
4. Kirkens kulturarbeid hører inn under det offentliges ansvar, ikke minst gjennom kommunenes finansielle ansvar for kirker, orgler og kirkelige stillinger.

Kirkens plass i det aktuelle kulturbildet

Utvalget beskriver kirken som en del av den kulturelle grunnmuren med sine kirkebygg og arenaer for kunst- og kulturuttrykk. Utredningens innledning har likevel mest fokus på hva kirken har betydd historisk og da særlig på 1800-tallet, jf. pkt 3.4, mens det har liten oppmerksomhet på kirkens betydning på 1900-tallet eller hva den betyr for kulturen i dag.

Kulturutredningen foretar i innledningen en avgrensning mot å inkludere idretts- og mediefeltet (pkt 1.3.1). Men religionsutøvelse og religiøse uttrykk som kulturelle fenomen ligger i stor grad også utenfor utvalgets horisont, uten at denne avgrensningen er beskrevet eller reflektert. Det framstår

KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon

Postdresse:
Postboks 1034 Sentrum
0104 OSLO

Telefon: 23 08 14 00
Telefax: 23 08 14 09

www.ka.no
ka@ka.no

Org.nr: NO 971 273 003 MVA
Kontonr: 3000 15 30344

som mangelfullt at utvalget på den ene siden anerkjenner den kirkelige kulturarven som grunnlag for identitets- og meningsskaping i dag, mens det på den andre siden ikke drøfter religionens og trossamfunnenes plass i det totale kulturbildet eller gir disse plass som kulturelle fenomen.

Kulturutredningen gjør et konstruktivt grep, i kapittel 6, når den snevrer inn det utvidede kulturbegrepet og lansere Ytringskultur som nytt begrep for å presisere kulturpolitikkenes ansvarsområde. Det gir en tydelig vektlegging av at kulturvern og kunstnerisk virksomhet er egne praksisfelt som kan bidra til personlig, mellommenneskelig og samfunnsmessig utvikling. Kirkebygget som kulturarv og kulturarena trer tydeligere fram med en slik definisjon av kulturbegrepet. Kirkebygg, riter og religiøse tradisjoner har stor betydning som kulturarv og kulturarena, uavhengig av medlemskap i et trossamfunn.

Kirkebygget

I kapittel 15, pkt 15.5.3, går utredningen gjennom Den norske kirke som kulturfaktor. Det sies, som riktig er, at kirken har ”som folkekirke en særlig rolle som formidler av kulturarven, slik den er innvevd i kirkebygg og menneskers livsriter.”

Det er viktig å understreke at kirkebyggene ikke bare er arv fra fortiden, men at de også i dag er mye benyttede arenaer for musikkliv der for eksempel kor og orgelmusikk står sentralt, der det fremføres drama, der visuell kunst finnes og fremdeles skapes, der løst inventar av alle typer materialer og uttrykk utgjør en helt vesentlig del av kultutøvelsen, og der enkeltmennesker uansett tros og livssyn kan hente seg inn, jfr erfaringene om ulik bruk av kirkesteder og kirker etter 22. juli. Videre er selve gudstjenestefeiringen og andre kirkelige handlinger også kunstuttrykk. Det er nesten umulig å skille hva som er det store fellesskapets kunst og kultur og hva som er det spesielle trossamfunnets religiøse kult.

Behov for styrket innsats for formidlingen av kirkebyggene som kulturarv

De kirkelige fellestrådene har ansvaret for kirkebygg- og gravplassforvaltningen i Den norske kirke. I tillegg til å sørge for drift og vedlikehold er det avgjørende å tydeliggjøre ansvaret for formidling og spredning av kunnskap om den lokale kirkelige kulturarven. Det er behov for økt kompetanse på kulturarvsområdet i mange lokale kirker, men dette blir i for liten grad prioritert eller jobbet systematisk med i aktuelle sentrale instanser. Riksantikvaren driver ikke formidlingsvirksomhet. Den kulturelle skolesekken skal bevilge midler til kulturarvsprosjekter, men det fordrer at det er noen som tar ansvar og ser hvor viktig dette er. Kirkeakademiene har mye kulturvirksomhet i kirkene, og KA formidler gjennom nettstedet Kirkesøk.no informasjon om kirkenes åpningstider for folk som har lyst til å besøke kirker. KA savner i utredningen en vurdering av tiltak for å styrke formidling av kulturarven.

Kommunenes ansvar for kirkebyggene

Kommunen har ansvaret for å bevilge penger til å ta vare på kirkebyggene. De fleste kommunene har derfor mer et forvaltningsmessig bevilgningsfokus i sin behandling av kirkebyggene, enn et kulturarvs- og formidlingsfokus. Kulturutredningens forslag om at den enkelte kommune skal lage en plan hvor det lokale kulturliv beskrives, er derfor et godt og konkret tiltak for å øke forståelsen for kirkebyggets betydning som kulturarv og levende kulturbygg i lokalmiljøet.

Kulturminnefeltets departementstilknytning

I kapittel 11.5.2. diskuteres kulturminnevernfeltets departementstilknytning. Dette er et særdeles viktig punkt for kirkebyggenes del. Ved å legge kulturminnevernet under Miljøverndepartementet, mistet man det nødvendige helhetssynet på kirkebyggene som kulturminner. Kirkenes kulturminneverdier og kulturverdier ligger som kjent ikke bare i bygningskroppen, men også i løse kultgjenstander, bilder, møbelstykker, tekstiler og metallarbeider. Bygningene er arenaer for ikke bare gudstjenestelige funksjoner, men også for mange typer konserter, drama, omvisninger, undervisning og sosiale sammenkomster. Dette krever en konstruktiv, dynamisk dialog mellom verne- og videreutviklingshensyn, og alburom for både primær og sekundærfunksjoner som vil kunne bli langt bedre ivaretatt i et kultur- enn i et miljøperspektiv.

Symptomatisk for Miljøverndepartementets lave prioritering av de kirkelige kulturminnene er Stortingsmelding 35 (2012-2013) Fremtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken. Meldingen henviser til KAs rapport Vel bevart? – en tilstandsrapport for norske kirker 2009/2010 og til Riksrevisjonens rapport Dokument 3:10 (2010-2011) Riksrevisjonens undersøkning av vedlikehold og sikring av kyrkjebygg, men overser alle de mange kritiske punkter i rapportene og de store utfordringer disse kulturminnene står overfor. Stortingsmeldingens omtale av kirkebyggene har endog Kirkene, kirkegårdene og kirkekunsten som overskrift, men utelater fullstendig kirkegårdene og kirkekunsten i teksten.

I alle andre land der feltet sorterer under de respektive kulturdepartementer, har man et helhetssyn på dette som vi mangler med den nåværende departementsstrukturen.

Kirkemusikk

Utvalget peker på at det finnes kirkemusikere i alle kommuner. Disse er tilsatt av kirkelig fellesråd, men lønnsutgiftene er i stor grad finansiert av kommunen, jf. kirkeloven § 15. Utredningen sier at kirkemusikerrollen bør styrkes, men det omtales få forslag til tiltak. Videre pekes det på kulturelementer i Den norske kirkes trosopplæringsarbeid og at bispedømmerådene har tilsatt kulturkonsulenter på bakgrunn av den kirkelige utredningen Kunsten å være kirke.

Vi savner en bredere presentasjon av kirken som moderne og levende kulturinstitusjon i utredningens kapittel 12. Mange kommuner bevilger midler utover det som trengs for gjennomføring av gudstjenester og kirkelige handlinger, og bidrar til at ansatte i fellesrådene bl.a. kan drive kor for ulike aldersgrupper og stå for en mangfoldig konsertvirksomhet mv. Det innhentes årlige rapporter om denne aktiviteten i regi av Kirkerådet (Jf. Årbok for Den norske kirke 2012). Det er derfor påfallende at verken Kirkerådet eller KA står på listen over de organisasjoner/institusjoner utvalget har hatt møter med underveis i arbeidet. Et slikt møte ville kunne ha brakt fram noen fakta som er relevant for kulturutredningen.

KA støtter utvalgets synspunkt om at en styrking av kirkemusikerrollen bør utredes, og hvordan samhandlingen mellom det kirkelige kulturarbeidet og det lokale kulturarbeidet i kommunen for øvrig kan utvikles. Her må de kirkelige fellesråd som organer framheves, både som arbeidsgiver for kirkemusikere, og som det organet som opptrer på alle soknenes/menighetenes vegne overfor kommunen både i planarbeid og i økonomiske forhold. Dette samarbeidet kan være utgangspunkt for utvikling av lokale kulturstrategier.

I denne sammenheng vil vi også påpeke behovet for å beholde og videreutvikle faglige miljøer på nasjonalt plan. Det gjelder både på knyttet til høgskole/universitet og etter/videreutdanning i regi av arbeidsgiver.

Vi vil også nevne at det i norske kirker nå er en orgelpark som gjennom de siste tiårene er fornyet med restaureringer og nybygg på en måte som vi ikke har sett tidligere. Disse kostbare instrumentene representerer i seg selv store kulturskatter.

Bispedømmenes kulturrådgivere

Utvalget uttaler mot slutten av pkt 15.5.3 at det ville vært hensiktsmessig om kulturrådgiverne i bispedømmene hadde vært knyttet nærmere til fylkeskommunens arbeid med Den kulturelle skolesekken. KA erfarer at disse kulturrådgiverne ivaretar viktige kontakt og tilretteleggingsoppgaver over et bredt spekter av kulturoppgaver. KA ser behov for å tydeliggjøre rådgivernes rolle og oppgave. Likevel forekommer det oss at koblingen til Den kulturelle skolesekken ikke er godt nok gjennomtenkt.

Endringer i kulturloven

Utvalget peker på at det foreslås endringer i kulturloven, som kan bidra til å trekke kirken aktivt inn i lokal kulturutviklingsstrategi. Utvalget er lite konkret når det gjelder hvilke «verktøy» som man tenker å utstyre kommuner og fylkeskommuner med. KA er opptatt av at ev. nye reguleringer bringer kirken inn – lokalt v/kirkelig fellelråd – som en aktuell og relevant aktør for utvikling av lokale kulturaktiviteter. Vi tror at KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon, som er medlemsorganisasjon for alle landets kirkelige fellelråd, kan være en ressurs i dette arbeidet.

Med hilsen

KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon

Oddbjørn Sørmoen
direktør